
KONCEPCE CVIČEBNIC VÝSLOVNOSTI ČEŠTINY PRO CIZINCE Z PROJEKTU PROCZEFOR (PRONUNCIATION OF CZECH FOR FOREIGNERS)

JITKA VEROŇKOVÁ – ZDENA PALKOVÁ

THE CONCEPT OF CZECH PRONUNCIATION EXERCISE BOOKS FOR FOREIGNERS FROM
THE PROCZEFOR (PRONUNCIATION OF CZECH FOR FOREIGNERS) PROJECT

Two printed exercise books for practicing Czech pronunciation for foreigners contain
speech material reflecting the sound characteristics of Czech and the most difficult
sound phenomena for non-native speakers. All the exercises are connected to the online
app with audio tracks and other functions.

Keywords: Czech as L2; Czech for foreigners; pronunciation; perception; articulation;
sound

ÚVODEM

Výuka češtiny jako cizího jazyka má na českých, především vysokých školách dlouhou tradici a poměrně dobré teoretické zázemí na jednotlivých úrovních popisu jazyka. To platí i pro rovinu zvukové stavby – segmentální popis fonetiky a fonologie i gramatikalizované jevy suprasegmentální roviny prozodické. Samostatnou kapitolu věnovanou zvukové stránce češtiny mají mimo jiné dva standardní popisy na mezinárodní bázi *Společného evropského referenčního rámce pro jazyky* (SERR, 2001), *Prahouvá úroveň – čeština jako cizí jazyk* (2001) a *Čeština jako cizí jazyk. Úroveň B2* (2008).

Směrem k výuce byla již publikována řada studií věnovaných jevům, které jsou pro češtinu charakteristické, ale nerodilým mluvčím činí dlouhodobě potíže (Janota a Palková 1976; Palková 2006; Ro-

maševská 2008; Muryc 2009; Jakubše 2012; Romaševská a Veroňková 2016; Poláchová 2018; Kopečková 2019; Veroňková a Poukarová 2020; Veroňková 2022a; Nguyen 2022).

Četné jsou i studie z výzkumu relevantních zvukových jevů jednotlivě a analýzy jejich percepce či produkce ze strany nerodilých uživatelů jazyka (např. užívání rázu v řeči cizinců, viz Veroňková a Tolkunova 2016; Veroňková 2022b; Kopečková 2023; studie týkající se realizace kvantity vokálů Ramasheuskaya 2015; Veroňková a Poukarová 2018; Palková et al. 2020; Veroňková et al. 2020; Veroňková a Bořil 2020; Veroňková a Gersamia 2020; Chabrová a Veroňková 2022; souhlásek [r] a [l] u čínských mluvčích Poukarová a Veroňková 2020; Veroňková 2022c; či tempa řeči Veroňková 2014).

Postrádaným nedostatkem při výuce byly však až dosud materiály pro nácvik češtiny ve zvukové podobě, jaké dnes umožňuje elektronické zpracování řeči, a to kontrolované nahrávky v dobré jazykové kvalitě, opřené o spolehlivý teoretický základ.

V rámci projektu *ProCzeFor – Pronunciation of Czech for Foreigners* (Výslovnost češtiny pro cizince) byly proto nyní vydány dvě specializované cvičebnice: *Souhrnná a tematická cvičení k nácviku výslovnosti a mluvené češtiny pro cizince* (Jitka Veroňková) a *Výslovnost spisovné češtiny. Cvičení pro cizince* (Zdena Palková a Jitka Veroňková). Podstatným výstupem projektu je jejich internetová zvuková prezentace. Všechna cvičení jsou ozvučena; prostřednictvím QR kódů se uživatel připojí do webové aplikace, čímž kromě vlastní audiostopy získá možnost využít všechny funkce a interaktivní prvky, které aplikace pro dané cvičení nabízí. Paralelně je k dispozici tištěná verze všech textů. Ve stručnosti se zde pokusíme tento materiál představit.

Výchozí zkušenosti pro obě cvičebnice se staly praktické kurzy češtiny pro cizince, které po řadu let probíhají na FF UK, zejména na půdě Fonetického ústavu. Jsou to kurzy klasické výuky fonetiky i korektivní výslovnosti češtiny, ať už pro studenty, kteří studují češtinu jako vysokoškolský obor, tak i pro stážisty či účastníky jazykových kurzů Česká studia a Letní školy slovanských studií.

1 CVIČEBNICE *SOUHRNNÁ A TEMATICKÁ CVIČENÍ* *K NÁCVIKU VÝSLOVNOSTI A MLUVENÉ ČEŠTINY* *PRO CIZINCE*

Tato cvičebnice vychází z materiálů, které se osvědčily v praktických seminářích určených k nácviku základních poslechových a motorických návyků v češtině, potřebných pro srozumitelnou a dostatečně plynulou mluvenou komunikaci (srov. Munro a Derwing 1995). Skladba i obsah cvičení jsou vhodné pro uživatele na úrovni začátečníků, dobře však poslouží k rozvíjení mluvních dovedností také pokročilejších studentů, zejména pak k (často obtížnému) odstraňování potenciálních chybných návyků z počátečních fází studia.

Aby byla cvičebnice přístupná začátečníkům, obsahuje oddíly s krátkými výklady o základních zvukových vlastnostech češtiny a současně si všímá důležitého vztahu výslovnosti a ortografie. Ve cvičeních, zejména v základních částech kurzu, je cílevědomě užívána běžná slovní zásoba. Materiálem pro cvičení i prezentaci zvukových jevů jsou jednak slova, ve větší míře však také delší slovní spojení a věty. Na závěr jsou pak zařazeny dva delší souvislé texty. Prostřednictvím sledu zvukových ukázek a cvičení jsou průřezově demonstrovány hlavní charakteristiky české výslovnosti, včetně těch, které obecně působí nerodilým mluvčím potíže, např. kvantita vokálů, výslovnost palatálních souhlásek [ɟ], [dʲ], [ɲ] atd. Systematickému nácviku výslovnosti se věnuje druhá ze cvičebnic.

Řečový materiál některých kapitol se záměrně zakládá na vybrané lexikální zásobě, což nejen fixuje, případně rozšiřuje slovní zásobu studenta, ale především podporuje vytvoření sluchového i motorického návyku na správný obraz jednotlivých frází a slov. Uvedeny jsou např. názvy dnů v týdnu či měsíců nebo číslovky, a to nejen jako lexikální jednotky, ale i v delších spojeních, například s předložkami (ve strukturách pro určování data a času). Student si tak může hned od počátku studia češtiny zapamatovat správnou výslovnost běžné a často používané slovní zásoby a následně ji dokáže i adekvátně zapojit do delších promluv. Zařazeny jsou větné i nevětné kon-

strukce obsahující názvy hlavních měst Evropy ve vybraných pádech (např. odpovědi na otázku *Kde...?, Odkud...?*).

Dále jsou uvedeny např. obraty pro různé situace každodenní konverzace (pozdravy, poděkování apod.) a další zdvořilostní fráze, zejména konstrukce používané při představování osob. Podrobné instrukce k některým z těchto cvičení mají pomoci uživateli (studentovi, příp. učiteli) uvědomit si, co dalšího je při mluvené komunikaci vedle jazykové správnosti potřeba sledovat. Pro nácvik plynulé výslovnosti výpovědí jsou využita i česká přísloví, tedy věty a fráze, které student může snadno opakovat z paměti.

Nahrávky ve středním tempu a neutrálním řečovém modu namluvil profesionální mluvčí (herec a dabér) s příjemnou barvou hlasu a bezpečnou standardní výslovností, schopný udržet stabilní zvukovou realizaci v rovině segmentální i v prozódii.

2 CVIČEBNICE VÝSLOVNOST SPISOVNÉ ČEŠTINY.

CVIČENÍ PRO CIZINCE

Tato cvičebnice je cíleně zaměřena k osvojování správné výslovnosti českých hlásek v jejich standardní podobě. Je určena nerodilým mluvčím, kteří mají zájem ovládnout zvukový plán češtiny tak, aby jejich projev byl nejen srozumitelný, ale také velmi dobře přijatelný pro kultivovanou a stylově neutrální souvislou komunikaci ve veřejné i soukromé mluvní situaci.

Obsahem cvičebnice je rozsáhlý soubor drilových cvičení potřebných pro stabilizaci správné sluchové percepce hlásek a hláskových kombinací a umožňujících vznik náležitých artikulačních dovedností a návyků. Propojení mezi percepčním rozpoznáváním hlásek, návykem na jejich správnou zvukovou podobu a upevněním artikulační motoriky při jejich napodobování je metodickým základem celého materiálu (kurzu).

Základem většiny cvičení jsou vhodně vybrané soubory slov. Slovo lze v češtině považovat za výchozí bázi pro plynulou realizaci hlásek

a hláskových kombinací a představuje také relevantní stavební jednotku prozódie.

Výběr slov pro jednotlivá cvičení se primárně řídí cílem dostatečně opakovat hlásku v dané pozici nebo hláskové kombinaci. V úvahu se však bere také obvyklost jednotlivých vzorků v komunikaci i případná artikulační obtížnost. Kde je dostatečná možnost výběru, jsou používána především slova běžně spisovná, nejčastěji slovesa, substantiva, adjektiva a příslovce. U jmen v naprosté většině převažují apelativa, pouze v případě, že žádoucí kombinace není v češtině zastoupena s dostatečnou frekvencí či je zcela výjimečná, je zařazeno proprium, osobní nebo místní jméno. Omezeno je použití expresivních výrazů a neběžných slov přejatých. Nejsou také zařazována slova obsahující artikulačně obtížné hláskové skupiny, pokud není cílem jejich nácvik.

Zvuková realizace vzorků je vedena snahou, aby znění procvičovaných hlásek odpovídalo standardu a bylo zároveň co nejvíce stabilní v celém materiálu. Mluvčí kontrolují výslovnost konkrétní hlásky i v příkladech, v nichž není tato hláska předmětem nácviku. Dodržení tohoto požadavku je významné zejména pro stabilizaci zvukového obrazu samohlásek. Vzorky jsou čteny ve středním tempu, s vyrovnanou dynamikou slabik a se stereotypním použitím progredientní melodie, tedy bez poklesu hlasu, který by různým způsobem ovlivňoval timbre hlásek (nejvíce opět sluchový obraz vokálů); vyloučena je expresivita a emotivní hlasové modifikace.

Požadavek náležité stability zvukového obrazu hlásek klade vysoké nároky na mluvní kázeň interpretů cvičného materiálu. Těmi jsou dva mluvčí, muž a žena, zkušené herci se spolehlivou výslovností ve standardu jazyka a schopností dodržet požadovaný mluvní styl. Vedle jeviště mají oba zkušenost také s realizací audioknih i s dabingem. Charakter jejich hlasů vyhovuje danému účelu: hlasy ve střední poloze s dostatečnou bohatostí harmonických složek nechávají vyniknout kvalitě segmentů řeči a při delším poslechu poměrně stereotypního materiálu příliš neunavují posluchače.

Uspořádání materiálu vychází ze základních charakteristických rysů zvukové stavby češtiny.

Materiál je rozčleněn do 26 lekcí obsahujících soubory cvičení k jednotlivým okruhům tematiky. Komplex témat odpovídá standardnímu fonetickému popisu hláskového inventáře češtiny. Kurz je primárně určen pro práci s poučeným lektorem, který vždy přizpůsobí výběr cílových jevů i pořadí vlastních cvičení potřebám žáka, a to podle typu chyb i úrovně jeho mluvních dovedností. Vhodný a cílený výběr cvičení dovozuje využít cvičebnici pro studenty s různým mateřským jazykem i různou úrovní znalostí češtiny a při určitém teoretickém poučení poskytuje cvičebnice také dobrou oporu pro samostudium.

Úvodní lekce s přehledem všech kombinací konsonant–vokál slouží k orientačnímu nalezení hlavních nesnází studenta při výslovnosti češtiny. Následujících osm lekcí je věnováno nácviku jednotlivých typů vokálů a připojuje doplňující poučení o použití tvrdého hlasového začátku (rázu). Materiál pro nácvik souhláskového inventáře obsahuje nejprve čtyři lekce pro nácvik skupiny okluziv a čtyři lekce pro nácvik skupin frikativ a afrikát. Dalších šest lekcí je věnováno jednotlivě hláskám, které jsou v inventáři češtiny nějakým způsobem specifické a při výuce nerodilých mluvčích je třeba jim věnovat zvláštní pozornost. Problematiku konsonantismu uzavírá samostatná lekce k nácviku nejčastějších změn, jimž konsonanty podléhají při setkání v souvislé řeči. Poslední dvě lekce obsahují materiál k nácviku dvou stabilizovaných jevů z roviny prozódie. Lekce 25 ukazuje spojování slov do mluvních taktů a řešení taktů s jednoslabičnými předložkami. Lekce 26 je věnována větné intonaci a poskytuje materiál pro nácvik gramatikalizované intonační kadence pro kontrast věty oznamovací a zjišťovací otázky.

Soubor cvičení v jednotlivých lekcích se zaměřuje zejména na vlastnosti, které jsou charakteristické pro správnou podobu hlásek a hláskových kombinací ve slově a jejichž zvládnutí je pro českého posluchače určující při hodnocení řeči cizince, jak z hlediska srozumitelnosti,

tak sociální přijatelnosti jeho projevu. Zvláštní pozornost je věnována fonologickým významově relevantním kontrastům. Kde to je užitečné, opírají se kolekce specializovaných souborů slov ve cvičeních o kombinatoriku hláskových skupin s různou obtížností pro dosažení potřebné kvality artikulace a podle toho se řadí slova ve cvičení, od vzorků usnadňujících žádoucí výslovnost k příkladům bez koartikulační podpory. V závěru každé lekce je zařazeno cvičení s krátkými větami. Pro snazší orientaci uživatele bez hlubšího fonetického zázemí a pro samostudium obsahuje text některých cvičení poznámky k motivaci uspořádání příkladů, případně postup a cíl nácviku.

2.1 HLAVNÍ SMĚŘOVÁNÍ NÁCVIKU ZAMĚŘENÉHO NA VOKÁLY

Pro zvládnutí dobré výslovnosti češtiny je podstatná plná výslovnost všech samohlásek, nezávisle na pozici ve slově, typu slabiky nebo na hláskovém kontextu. Ve standardu jazyka je rozlišení vokálů zřetelné, redukce není nikdy korektní. Také diftongy jsou vyslovovány s plnou realizací obou svých částí.

Lekce věnované samostatně jednotlivým vokálům obsahují vždy úvodní tabulku příkladů pro kombinace všech souhlásek s krátkou samohláskou ve čtyřech pozicích (v první slabice, v druhé slabice otevřené, v druhé slabice zavřené a ve třetí nebo další slabice) a se samohláskou dlouhou ve třech pozicích (ve slabice první, druhé a třetí nebo další). Následná poslechová a artikulační cvičení doporučují sledovat ve sloupcích stabilitu kvality vokálu vzhledem k sousední souhlásce a v řádcích porovnávat kvalitu vokálu vzhledem k pozici ve slově. Plné výslovnosti v různých pozicích slova jsou věnována ještě další samostatná cvičení.

Zařazena jsou také specializovaná cvičení pro některé kombinace konsonant–vokál, různé pro jednotlivé vokály. Výběr je motivován především ohledem na nesnáze nerodilých mluvčích při jejich realizaci (např. vokály [a], [a:] v sousedství velár, sekvence *má*, sekvence *lé*, výslovnost [je] při zápisu *ě*, výslovnost [o] po labiále a další), ale také jejich nedostatečnou diferenciací v náznakové výslovnosti

českých mluvčích (např. rozlišení *je – ja*, sekvence *ji, jí*, porovnání [o] – [u] na konci slova a další).

Podobně důležité pro srozumitelnost a dobrou úroveň řeči je zachování rozdílů vokálů podle kvantity. Kvantita je v češtině distinktivním rysem v celém vokalickém systému a je signalizována v pravopisu. V cvičebnici je rozdíl krátkých a dlouhých samohlásek a minimálním pářům na základě této opozice věnována samostatná lekce se sérií vzájemně navazujících poslechových i artikulačních cvičení. Dodržování rozdílů délky vokálů je opět sledováno ve všech cvičeních kurzu.

2.2 HLAVNÍ SMĚŘOVÁNÍ NÁCVIKU ZAMĚŘENÉHO

NA KONSONANTY

Stabilita v realizaci je podstatnou vlastností také konsonantismu. Ve srovnání s řadou dalších jazyků zjišťujeme v češtině relativní nezávislost v realizaci kombinace konsonant–vokál, uvnitř slabiky i mezi slabikami, bez ohledu na jejich pořadí. Konsonanty nemodifikují své místo ani způsob artikulační překážky vlivem sousedního vokálu. Čeština nemá palatalizace ani velarizace a jejich výskyt v řeči signalizuje cizí výslovnost. Cvičebnice poskytují dostatek materiálu pro nácvik skupin souhlásek jednotlivě, ve vzájemném kontrastu i v kritických slabičných kombinacích.

Z hlediska nerodilého uživatele češtiny je podstatné zejména rozlišování alveolární a palatální řady exploziv [t]–[ť], [d]–[ď], [n]–[ň]. Toto rozlišení nemá v češtině kolísání ani alternativu. Cvičebnice zařazuje materiál pro nácvik samotné výslovnosti v kombinacích s různými vokály (zejména výslovnost skupin *tě, dě, ně* bez tranzientního [i]), i k percepčnímu rozlišování minimálních pářů (*tým – tím, mladý – mladí, jiný – jiní* apod.).

V paralelním kontrastu přední a zadní výslovnosti ve skupině alveolárních hlásek úžinových a polozávěrových (sykavek a polosykavek) jsou speciální cvičení zaměřena nejen na kontrast odlišného místa artikulace, ale také na dodržování rozdílů ve způsobu tvoření (tedy nejen správné rozlišování [s]–[š], [c]–[č], ale také [s]–[c], [š]–[č]).

K určujícím vlastnostem konsonantismu patří opozice přítomnosti/nepřítomnosti základního tónu. Všechny obstruenty (šumové hlásky) existují v češtině v párech odlišených znělostí, rozdíl v tzv. napjatosti je zanedbatelný (viz i dále). V cvičebnici je v každé skupině šumových konsonantů zařazen rozsáhlý materiál pro cvičení výslovnosti znělostních párů, a to pro nácvik jejich artikulace, ale také pro správnou sluchovou identifikaci, v kontrastu i samostatně.

Opozice znělosti ovšem významně zasahuje i kombinatoriku hlásek v souvislé řeči. Takzvaná asimilace znělosti je závazným fonetickým procesem uvnitř i na rozhraní slova a představuje jednak nejčastější změnu konsonantů v toku řeči, jednak největší rozdíl mezi zvukovou a psanou podobou slova. Materiál k nácviku je zařazen ve cvičeních samostatné lekce 24 a zabírá její podstatnou část.

Další standardní vlastností češtiny je obecně lenisová (nenapjatá) výslovnost konsonantů, včetně konsonantů neznělých (viz výše). V žádné pozici se neobjevuje aspirace a její výskyt je opět příznakem cizí výslovnosti. Právě výslovnost neznělých souhlásek činí nerodilým mluvčím často potíže, a proto je jim věnována řada cvičení (pravidelně např. cvičení výslovnosti v iniciální pozici před samohláskou). V běžné češtině mimo standard se naopak některé souhlásky ([j], [v], [h]) oslabují, takže pro ucho cizince téměř mizí. Materiál pro jejich nácvik je zařazen u těchto hlásek jednotlivě.

Nosovost se v češtině uplatňuje jako distinktivní vlastnost pouze ve skupině závěrových souhlásek. Ke standardní výslovnosti náleží čtyři nosové konsonanty, z nichž dva jsou variantami téhož fonému. Ve cvičebnici je jejich nácvik zařazen do skupin, k nimž náležejí podle místa tvoření (v případě dvou alofonů [n]/[ŋ] podle základní varianty [n]). To odpovídá vlastnostem artikulace, které je třeba při nácviku především sledovat.

Šest lekcí je věnováno jednotlivě hláskám [j], [l], [r], [ř]/[ř̥], *ch* [x] a [h], které jsou v inventáři češtiny nějakým způsobem specifické, a při výuce nerodilých mluvčích je třeba jim věnovat zvláštní pozornost.

- Aproximanta [j] se v češtině uplatňuje jako konsonant, v pozici mezi vokály je vyslovována plně, vedle další souhlásky nezpůsobuje její modifikaci (typu palatalizace). Materiál je zaměřen zejména k procvičování [j] v kombinaci se samohláskami [i], [i:], také na realizaci [j] na konci slov, kde dochází snadno k oslabení. Užitečné je důsledné propojování poslechu, tj. rozznávání jednotlivých variant, a nácviku vlastní artikulace.
- Sonora [l] má v češtině stabilní kvalitu, ale ve výslovnosti nerodilých mluvčích často kolísá v závislosti na sousední samohlásce. Cvičení obsahuje vzorky všech kombinací [l] s vokály předcházejícími i následujícími. Zařazeno je také cvičení pro rozlišování sonor [l] a [n] pro výuku studentů s mateřským jazykem, v němž tyto hlásky nemají platnost samostatných fonémů. Zvláštní pozornost je pak věnována nácviku [l] v pozicích, v nichž tvoří vrchol slabiky.
- Vibrantní sonora [r] je v češtině hláska předodásňová a zůstává vibrantou ve všech kombinacích s vokály, v souhláskových skupinách i ve všech pozicích slova. Kurz poskytuje bohatý materiál pro každou z těchto situací. Zvláštní nácvik je opět věnován hlásce [r] v pozicích, v nichž je slabikotvorné.
- Zařazeno je i porovnání slabikotvorného [r] a [l], a to jak cvičení pro percepční rozlišení, tak i nácvik artikulace.
- Vibrantní obstruent /ř/ patří k vyhlášeným charakteristikám českého konsonantismu a bývá pro nerodilé mluvčí zdrojem nesnází, a to nejen v souhláskových skupinách. Má dvě varianty, znělou [ř] a neznělou [ř̥], které se částečně liší i charakterem kmitů. Ve výslovnosti rodilého mluvčího dodržování rozdílu mezi znělou a neznělou variantou nekolísá. Cvičebnice poskytuje soubory vzorků pro všechny pozice. Užitečné je opět důsledně propojovat poslech konkrétních kombinací s artikulacním nácvikem.
- Neznělá velární frikativa *ch* [x] je opět stabilní z hlediska místa tvoření a charakteru šumu. Ve výslovnosti nerodilých mluvčích často kolísá, zejména vlivem sousedních vokálů. Cvičení

poskytují příležitost k nácviku správné pozice. V souvislé řeči při asimilacích znělosti tvoří [x] neznělý protějšek k hlasivkové hlásce [h]. Příklady jsou obsaženy v kapitole 24.

- Laryngální frikativa [h] je v češtině výrazně znělý lenisový konsonant tvořený hlasivkami. Nácvik u mluvčích, kteří ho neznají ze své mateřštiny, je dosti obtížný, zejména v pozici na začátku slova. Podporou při nácviku jsou především různé kombinace [h] v intervokální pozici a ve skupinách mezi znělými konsonanty. Neznělým protějškem v asimilacích souvislé řeči je hláska [x] (viz výše).

Jak bylo řečeno výše, kapitola 24 se samostatně zabývá změnami konsonantů v souvislé řeči. Nejvíce materiálu je věnováno asimilacím znělosti. Vedle toho však lekce obsahuje také příklady asimilace artikulačního místa, z nichž některé jsou přijímány jako spisovné, a to alternativní realizace kombinací alveolárních a palatálních okluzív (př. [špatně] – [špaťně]). Tento materiál je v cvičebnici uveden především pro demonstraci a poslech. Závazná je v češtině asimilace místa u fonému /n/, a to změna na [ŋ] před [k], [g] uvnitř slova. Nácvik této výslovnosti je zařazen v části věnované /n/.

2.3 PROZÓDIE

Poslední dvě kapitoly zaměřené již k rovině prozodie poskytují materiál pro jediné dva jevy z této oblasti, které jsou v češtině dostatečně stabilizovány a vyžadují tudíž při výuce nerodilých mluvčích alespoň elementární nácvik.

Lekce 25 poskytuje studentům základní orientaci pro uskupování slov textu, především slov jednoslabičných, do mluvnických taktů. Vlastní nácvik se pak týká vazby jednoslabičných předložek s následujícím jménem, kterou je už možno považovat ve standardním projevu za závaznou.

Lekce 26 je věnována intonaci věty, konkrétně kadencím, které rozlišují jednotlivé větné typy. Tato část popisu větné intonace je

plně gramatikalizována a pro rozlišení dvou typů výpovědi – zjišťovací otázky a oznamovací věty – je plně funkční. Cvičení obsahují zároveň i příklady dalšího funkčního průběhu intonační kontury, vliv pozice větného důrazu na zapojení věty do kontextu.

3 ZVUKOVÁ STOPA OBOU UČEBNIC A ZVUKOVÁ PREZENTACE CVIČENÍ

Jak bylo uvedeno, texty první cvičebnice (*Souhrnná a tematická cvičení*) realizuje jeden mužský hlas (Jiří Miroslav Valůšek), texty druhé cvičebnice (*Výslovnost spisovné češtiny*) jsou namluveny dvěma hlasy, mužským (Pavel Batěk) a ženským (Lucie Juříčková).

Zvuková stopa je dosažitelná pomocí QR kódu uvedeného u jednotlivých cvičení. Načtením kódu se cvičení otevře v internetové aplikaci *ProCzeFor*, uživatel má tak kromě vlastní zvukové stopy k dispozici několik dalších funkcí, např. může navolit délku pauz, počet přehrání zvukové jednotky či zobrazit transkripci textu.

Zvuková prezentace materiálu poskytuje opět více možností a způsob práce lze měnit podle jednotlivých typů cvičení. S každým cvičením lze v aplikaci pracovat ve dvou režimech.

Pro poslechová a artikulační cvičení se ve výchozím nastavení zobrazuje ortografický text nahrávky a mezi jednotkami jsou krátké pauzy pro poslech cvičení. Při změně na režim určený primárně pro opakování je ortografický text nejdříve skryt a pauzy mají délku vhodnou pro zopakování přehrávané jednotky.

Podobně lze vybírat postup zaměřený na trénink a prohloubení percepčních dovedností, např. na identifikaci či diferenciaci cílových zvukových jevů. I zde lze pracovat ve dvou režimech. Například ve cvičeních založených na výběru správné jednotky z více variant se v testovém režimu přehrává náhodně vybraná jednotka z dané dvojice, trojice či čtveřice. V režimu nácviku má uživatel k dispozici všechny jednotky příslušné dvojice–čtveřice tak, aby je mohl vzájemně porovnávat. V obou režimech jsou vyhodnocovány správné a chybné odpovědi.

Úspěšnost zvukové aplikace celého materiálu byla postupně ověřena během kurzů češtiny pro cizince aktuálně probíhajících na FF UK a zajišťovaných Fonetickým ústavem. Demoverze aplikace je dostupná z webových stránek projektu www.proczefor.cz.

PhDr. Jitka Veroňková, Ph.D.
Fonetický ústav
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Nám. J. Palacha 1/2
116 38 Praha 1
jitka.veronkova@ff.cuni.cz

prof. PhDr. Zdena Palková, CSc.
Fonetický ústav
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Nám. J. Palacha 1/2
116 38 Praha 1
zdena.palkova@ff.cuni.cz

Tento projekt TLo2000480 byl spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu ÉTA – www.tacr.cz.

LITERATURA

- Čeština jako cizí jazyk. Úroveň B2. 2008. (Dodatek C „Výslovnost a intonace vč. příloh“ Zdena Palková). Vedení projektu M. Holub. Praha: Univerzita Karlova v Praze, s. 362–403.
- Chabrová, Anna a Veroňková, Jitka. 2022. „Percepce kvantity vokálů v českých dvojslabičných slovech v řeči rodilých mluvčích němčiny.“ *Nová čeština doma i ve světě* 2, s. 25–37. <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/178572> (přístup 20. 5. 2023).
- Jakubše, Karolína. 2012. „Problémy Čiňanů při nácviu české výslovnosti.“ *Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ) 2012*. Ed. Zuzana Hajičková a Richard Vacula. Praha: Filip Tomáš / Akropolis, s. 155–163.
- Janota, Přemysl a Palková, Zdena. 1976. „Testing Perceptive and Productive Skills in Language Learning.“ *Acta Universitatis Carolinae. Philologica* 3. *Phonetica Pragensia*. Eds. Milan Romportl a Přemysl Janota. Praha: Univerzita Karlova, s. 15–27.
- Kopečková, Michaela. 2019. „Analýza výslovnosti českých hlásek a hláskových spojení u mluvčích s mateřským jazykem islandštinou.“ *Bohemica Olomucensia* 11(2), s. 102–120.
- Kopečková, Michaela. 2023. „The Realization of the Glottal Stop in Utterances Read by Students of Czech as a Foreign Language.“ *Bohemica Olomucensia* 15(2), s. 58–91.
- Munro, Murray J. a Derwing, Tracey M. 1995. „Foreign Accent, Comprehensibility, and Intelligibility in the Speech of Second Language Learners.“ *Language Learning* 45(1), s. 73–97. <https://doi.org/10.1111/j.1467-1770.1995.tb00963.x> (přístup 15. 3. 2021).
- Muryc, Jiří. 2009. „Mezijazyková interference ve zvukovém plánu češtiny a polštiny.“ *Opera slavica* 19(4), s. 1–9.
- Nguyen, Phuong Hoa. 2022. *Specifika zvukové stránky češtiny vietnamských mluvčích*. Nепublikovaná diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českého jazyka a teorie komunikace.
- Palková, Zdena, Bořil, Tomáš a Veroňková, Jitka. 2020. „Difficulties in adjacent vowel length of L1 Russian speakers in Czech“. *Proceedings of 11th International Conference of Experimental Linguistics, 12–14 October 2020, Athens, Greece*, Ed. Antonis Botinis. Athens: ExLing, s. 149–152. <https://doi.org/10.36505/ExLing-2020/11/0037/000452> (přístup 15. 3. 2021).

- Palková, Zdena. 2006. „Výslovnost češtiny v projevu nerodilých mluvčích.“ *Přednáška na XLX. běhu LŠSS*. Praha: FF UK, 4. 8. 2006.
- Poláchová, Pavla. 2018. „Chyby ve výslovnosti češtiny u frankofonních studentů (čeština jako cizí jazyk, lingvodidaktická studie).“ *CASALC Review* (2), s. 71–85. <https://journals.muni.cz/casalc-review/article/view/12236> (přístup 15. 3. 2021).
- Poukarová, Petra a Veroňková, Jitka. 2020. „Degree of Czech R/L acquisition in L1 Chinese speakers.“ *ExLing 2020: Proceedings of 11th International Conference of Experimental Linguistics, 12–14 October 2020, Athens, Greece*. Ed. Antonis Botinis. Athens: ExLing, s. 161–164. 10.36505/ExLing-2020/11/0040/000455 (přístup 15. 3. 2021).
- Prahová úroveň – čeština jako cizí jazyk. 2001. (Dodatek A „Výslovnost a intonace“ Zdena Palková). Vedení projektu M. Šára. Praha: Univerzita Karlova v Praze, s. 236–255.
- Ramasheuskaya, Katsiaryna. 2015. *Specifika češtiny ruských studentů (se zaměřením na vybrané fonetické a morfosyntaktické jevy)*. Nepublikovaná disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta, Ústav českého jazyka a teorie komunikace.
- Romaševská, Jekaterina [Ramasheuskaya, Katsiaryna]. 2008. „Vybrané výslovnostní problémy při studiu češtiny jako cizího jazyka: výuka na pozadí ruštiny.“ *Didaktické studie IV. Čeština jako druhý jazyk*. Ed. Eva Hájková a Karel Šebesta. Praha: Univerzita Karlova v Praze, PedF. s. 7–29.
- Romaševská, Kateřina [Ramasheuskaya, Katsiaryna] a Veroňková, Jitka. 2016. „Posuzování zvukové stránky řeči ruskojazyčných cizinců rodilými posluchači češtiny.“ *Čeština a ruština v kontaktu. Metody a výsledky terénního výzkumu nabývání druhého jazyka u rodilých mluvčích ruštiny v českém prostředí*. Ed. Hana Gladkova a Kateřina Romaševská [Ramasheuskaya, Katsiaryna]. Praha: Filozofická fakulta, Univerzita Karlova v Praze, s. 59–83.
- Společný evropský referenční rámec pro jazyky (SERR). 2001. Univerzita Palackého v Olomouci (se souhlasem Rady Evropy). <https://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky> (přístup 15. 3. 2021).
- Veroňková, Jitka a Bořil, Tomáš. 2020. „Czech vowel quantity in Polish speakers as perceived by Moravian-Silesian listeners.“ *Speech Research conference*. Budapest: Hungarian Research Institute for Linguistics, s. 89–91.
- Veroňková, Jitka a Gersamia, Giorgi. 2020. „Vowel length of Czech trisyllabic words in L1 Russian speakers.“ *Proceedings of 11th International Conference*

of Experimental Linguistics, 12–14 October 2020, Athens, Greece.

Ed. Antonis Botinis. Athens: ExLing, s. 209–212. <https://doi.org/10.36505/ExLing-2020/11/0052/000467> (přístup 15. 3. 2021).

- Veroňková, Jitka a Poukarová, Petra. 2018. „Percepce kvantity vokálů cizojazyčných mluvčích u skupiny učitelů češtiny pro cizince.“ *Čeština jako jazyk v průsečíku pohledů: Sborník příspěvků z 9. mezinárodního sympozia o češtině jako cizím jazyku*. Ed. Svatava Škodová a Milan Hrdlička. Praha: UK FF, s. 262–280.
- Veroňková, Jitka a Poukarová, Petra. 2020. „Variabilita ve výslovnosti češtiny u čínských mluvčích a její zohlednění ve výuce.“ In *Čeština jako cizí jazyk na Dálném východě*. Ed. Milan Hrdlička a Karel Šebesta. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, s. 129–161.
- Veroňková, Jitka a Tolkunova, Jana. 2016. „Vowel-Related Glottalization in Czech Read Speech: Russian vs. Native Speakers.“ *SALi* 7, s. 94–109. <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/97116> (přístup 15. 3. 2021).
- Veroňková, Jitka, Bořil, Tomáš, Palková, Zdena a Poukarová, Petra. 2020. „Délka českých samohlásek u polských mluvčích v taktech s různou strukturou kvantity.“ *Area Slavica 3 (Jazyk na hranici – hranice v jazyku)*. Ed. Iva Bogoczová. Ostrava: Ostravská Univerzita, Filozofická fakulta, s. 51–61.
- Veroňková, Jitka. 2014. „Tempo řeči jako ukazatel stupně osvojení češtiny jako cizího jazyka.“ *Čeština jako cizí jazyk VII. Materiály ze VII. mezinárodního sympozia o češtině jako cizím jazyku*. Ed. Jiří Hasil. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, s. 63–72.
- Veroňková, Jitka. 2022a. „Srozumitelnost krátkých vět u čínských mluvčích v češtině.“ *Nová čeština doma i ve světě* (2), s. 51–65. <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/178574> (přístup 20. 5. 2023).
- Veroňková, Jitka. 2022b. „Ráz v českém projevu u mluvčích s ruštinou a ukrajinštinou jako L1 ve srovnání s rodilými mluvčími češtiny.“ *CASALC Review* 12(2), s. 23–43. <https://doi.org/10.5817/CASALC2022-2-2> (přístup 20. 5. 2023).
- Veroňková, Jitka. 2022c. „Realizace českých souhlásek r a l u čínských mluvčích.“ *CASALC Review* 12(1), s. 5–18. <https://doi.org/10.5817/CASALC2022-1-1> (přístup 20. 5. 2023).